

Президія конференції

Пленарне засідання
(у першому ряду крайній справа сидить І. М. Гудз)

Матеріали конференції опубліковано в міжвідомчому науково-технічному збірнику "Геодезія, картографія і аерофотознімання", вип. 78.

Окремою книгою видано історико-бібліографічний нарис "Кафедри фотограмметрії та геоінформатики 50 років" обсягом 158 сторінок, при написанні якого використано архівні документи Львівської політехніки, Львівського обласного державного архіву, фотографії та матеріали з приватних колекцій. Видання цієї багатогранної праці значну підтримку надало київське Державне науково-виробниче підприємство (ДНВП) "Картографія" (директор Ростислав Сосса).

Спонсорами конференції, окрім ДНВП "Картографія", були ДНВП "Геосистема" (Україна, директор Віктор Малов) та фірма Т.М.С.Е. (Польща, президент фірми Ришард Тукай).

В ухвалі конференції відзначено актуальність висвітленої проблематики та високий науковий рівень виконаних досліджень. Оргкомітету рекомендовано наступну конференцію провести в місті Кракові, чим буде відновлено традицію почергового її проведення у Львові та Кракові, започатковану 15 років тому.

© О. Л. Дорожинський

* * *

ВИСТАВКА СТАРОВИННИХ МАП НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ В АЛЬБЕРТСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Для збирачів старовинних мап України нові знахідки є свідченням вікового прагнення українського народу до незалежності в умовах тривалої бездержавності. Історичні мапи українських земель з розлогіми коментарями, багатим оформленням і позначеннями підтверджують національне буття українців за різних політичних обставин.

12 червня 2013 р. Канадський інститут українських студій (КІУС) спільно з бібліотекою Альбертського університету, Альбертським товариством сприяння українським студіям (АТСУС) і Товариством українських піонерів Альберти організували в бібліотеці ім. Камерона університету захід з нагоди дарування двох колекцій мап XVII-XVIII ст. із зображенням українських територій. Цей щедрий дарунок надійшов від поважних членів українсько-канадської громади: доктора Ореста й Олеси Талпашів та Хризанта й Лесі Дмитруків, які зібрали мапи під час подорожей до Мюнхена, Лондона, Амстердама, Будапешта, Гельсінкі та Оттави. Таке цінне надбання для картографічної колекції Альбертського університету є одним з найкращих у Північній Америці.

Гостей привітала ведуча зібрання *Олександра Гільдебрандт* з АТСУС, яка відзначила символічну важливість відкриття виставки під час роботи конференції CARTO-2013, організованої Товариством бібліотек канадських мап та Канадським картографічним товариством.

Доктор *Богдан Кордан*, професор міжнародних відносин, завідувач відділу політології Саскачеванського університету і куратор виставки, розпочав свою доповідь з роздумів про мистецтво збирання мап. Підкреслюючи добродійство жертводавців ("що нагадує нам про найкращі пориви людства"), він наголосив на важливості подарованих колекцій: "Мапи, які були створені в цей період, нагадують про постійну суверенність України". Пан Кордан давно цікавиться історичною картографією. Він був куратором шістьох виставок мап українських земель.

Доктор *Орест Талпаш* зворушливо розповів про "свою скромну колекцію, яка доповнила існуючу колекцію університету, що нараховує 500 000 мап". Автор однієї з цих мап, створений близько 1590 р., картограф Абрагам Ортеліус взяв за взірць описи Чорного моря та його околиць, зроблені класичними авторами Плутархом та Овідієм. Він відійшов від старовинних птоlemeївських мап, що засвідчило велике зрушення у розумінні ним регіону. У Талпашевій колекції є також мапа, випущена близько 1648 р., яка

вперше подає детальний опис нижньої течії Дніпра. Цей регіон часто потерпав від татарських набігів, був малодоступним і маловідомим на той час. Пан Талпаш розповів цікаві історії про зустрічі з іншими збирачами карт у Європі й Канадському картографічному товаристві. "У 1960-ті, – зазначив він, – я вже знав про відому заяву міністра внутрішніх справ царської Росії, висловлену 1863 р.: "Ніколи не було, немає і бути не може окремої малоросійської мови." Подібним чином поводи́ла себе і радянська влада в 1960-х роках, вдаючи, що немає, ніколи не було і ніколи не буде незалежної України".

На фото зліва направо: Богдан Кордан, Хризант Дмитрук, Олеся й Орест Талпаші

Хризант Дмитрук та Орест Талпаш діляться своїми спогадами

Орест Талпаш народився в Саскачевані в 1940 р. У 1963-му закінчив медичний факультет Саскачеванського університету. Закінчивши резидентуру з дерматології в Торонто, разом із дружиною Лесею переїхав до Едмонтону. Тут працював дерматологом і викладав на медичному факультеті Альбертського університету упродовж 26-ти років. Працював в управі багатьох українсько-канадських організацій і був серед членів-засновників Канадської фундації українських студій, фундації "Канада – Україна", Товариства друзів села спадщини української культури та Альбертського товариства сприяння українським студіям.

Зацікавився старовинними мапами із зображенням України в 1960-х роках, коли до його рук потрапив англomовний журнал "Forum: A Ukrainian Review", який видавав Андрій Грегорович із Торонто. Той часто друкував фотографії мап зі своєї великої колекції в середині журналу разом із коротким описом картографічних та інших деталей.

Пан Талпаш почав збирати мапи Східної Європи, надруковані в XVII-XVIII ст., на яких картографи з Франції, Голландії та Німеччини чітко вирізняли землі під назвою *Ukrainia* або *Pays de Cossacks*, або *Kiovia*. Навіть, якщо ці землі належали Московії чи Польщі, картографи все одно виділяли й подавали опис території, яку вони називали *Ukrainia*. На початку XVIII ст. мапи України друкував німецький географ і картограф Йоган Гоман та інші. "Отже, ніхто не міг би сказати, що України ніколи не існувало в історії, – наголошує доктор Талпаш. – Ось де вона на старих мапах!"

Орест Талпаш знаходив старовинні мапи на затлих полицях книгарень у Мюнхені, Лондоні, Амстердамі, Нью-Йорку й Ванкувері. Він зауважив, що географи в Україні мають набагато менше таких мап, порівняно з приватними збірками у Північній Америці.

Пан Хризант Дмитрук поділився своїми спогадами про збирання історичних мап. "Мапи дозволяють не лише заявити, а й означити, хто ми є..., а також це спосіб часткового збереження того, що було загублене в українській культурі". На одній мапі (бл. 1662 р.) з його колекції позначено не лише відомі дніпровські пороги, а й фортеці запорозьких козаків – Хортиця (1552-1558 рр.) і Томаківка (1564-1593 рр.). На іншій, виданій бл. 1716 р., мапі помітний вплив французького картографа-першопрохідця Гійома ле Вассера де Боплана, який видав детальні мапи України в XVII ст. Ця мапа із зображенням посередині гетьмана Івана Мазепи містить пряме посилання на українську визвольну боротьбу.

Учасники урочистого заходу були захоплені розповідями Дмитрука про його пригоди, зокрема в Іспанії, де випадок і наполегливість допомогли придбати дещо з його скарбів.

Хризант Дмитрук народився в 1936 р. у с. Струсів біля Теревовлі в Західній Україні. У 1944-му разом із родиною виїхав до Грацу (Австрія), рятуючись від наступу Червоної армії. У 1949 р. іммігрував до Канади й оселився в Едмонтоні. Хімік-інженер за фахом пан Дмитрук працював у хімічній промисловості й на різних посадах у відділі економічного розвитку уряду Альберти (1973-1988). Леся Дмитрук народилася 1940 р. в Едмонтоні й працювала на посаді дипломованої медсестри. Обоє активні в українсько-канадській громаді, зокрема в Українському католицькому юнацтві та студентському клубі "Обнова".

Пан Дмитрук почав колекціонувати мапи з дев'яти років, але старовинними зацікавився в середині 1980-х років, віддавши виставку мап на пошану професора історії Альбертського університету Івана Лисяка-Рудницького. Невдовзі, перебуваючи в Барселоні (1987 р.), він придбав першу мапу, на якій був напис "D'Ukraine ou Pays Des Cosaques". Колекція Дмитруків налічує 22 мапи, які вони віднайшли у Штуттгарті, Будапешті, Дюссельдорфі, Лондоні, Гельсінкі, Кельні й Оттаві.

"Я завжди цікавився українською історією, – пояснює пан Дмитрук причину свого хобі, – і збирав різні речі: марки, поштівки й конверти, якщо там були зображені епізоди з історії України".

Лідія і Стефанія Кухаришини та Петро Саварин

Обидва доброчинці висловили вдячність Альбертському університету за його роботу із широкою громадою.

Заступник директора КІУСу доктор *Богдан Клід* подякував колишньому картографу відділу географії Альбертського університету *Стефанії Кухаришиній* за її неоціненний внесок в один із найамбітніших проєктів КІУСу – англomовну Енциклопедію України. Після виходу на пенсію пані Кухаришин почала на добровільних засадах готувати мапи для енциклопедії, продукуючи їх готовими до друку і за найвищими професійними картографічними стандартами. Вона тісно співпрацювала з головним редактором останніх томів енциклопедії паном *Данилом Гусаром-Струком* із Торонтського університету.

Бібліотекар і архівіст університету доктор *Мерил Дистад* (відділ досліджень і спеціальних колекцій) відзначив наукову цінність подарованих мап, які тепер

Старовинна мапа України (також відома як Козацька земля) в оточенні її сусідів (із колекції Хризанта і Лесі Дмитруків)

є публічно доступними. За його словами, колекція мап Альбертського університету поступається лише добірці мап з Національної бібліотеки в Оттаві. "Нові мапи – це прекрасне поповнення, – сказав пан Дистад, – які не лише чудово оформлені, але й цінні для наукової роботи. Таке доброчинство важливе для великих бібліотек, адже університети не можуть створити колекцію з нічого".

Під час відкриття виставки лунала лютнева музика у виконанні Тревора Сандерса – напрочуд вдалий акомпанемент до цього вечора.

© *Микола Сорока*